

KOHTUOTSUS

EESTI VABARIIGI NIMEL

Kohus	Tallinna Ringkonnakohus
Kohtukoosseis	Kristjan Siigur, Janar Jäätma ja Veiko Vaske
Otsuse tegemise aeg ja koht	23. jaanuar 2026, Tallinn
Haldusasja number	3-22-2397
Haldusasi	Valka valla kaebus Riigi Tugiteenuste Keskuse 17.06.2022 finantskorrektsiooni otsuse nr 12 ja 10.10.2022 vaideotsuse nr 11.1-13/0995 tühistamiseks
Menetlusosalised ja nende esindajad	Kaebaja – Valka vald, esindaja adv. Allar Laugesaar Vastustaja – Riigi Tugiteenuste Keskus, esindaja Katri Oja Kolmas isik – Valga vald, esindaja adv. Janar Kuus
Vaidlustatud kohtulahend	Tallinna Halduskohtu 18.03.2024 otsus
Menetluse alus ringkonnakohtus	Riigi Tugiteenuste Keskuse apellatsioonkaebus
Asja läbivaatamine	Kirjalikus menetluses

RESOLUTSIOON

- 1. Jätta Riigi Tugiteenuste Keskuse apellatsioonkaebus rahuldamata ning haldusasjas nr 3-22-2397 tehtud Tallinna Halduskohtu 18.03.2024. a kohtuotsuse resolutsioon muutmata, ent muuta halduskohtu põhjendusi vastavalt käesoleva otsuse põhjendustele.**
- 2. Mõista Riigi Tugiteenuste Keskuselt apellatsioonimenetlusega seotud kulude hüvitamiseks välja Valka valla kasuks välja 1253,64 eurot ning Valga valla kasuks 908 eurot. Muus osas jätta apellatsioonimenetlusega seotud kulud menetlusosaiste endi kanda.**

SELGITUSED

Jõustumisel avaldatakse kohtuotsus tervikuna selleks ettenähtud kohas arvutivõrgus (halduskohtumenetluse seadustiku (HKMS) § 175 lg 1).

Otsuse peale võib esitada kassatsioonkaebuse Riigikohtule hiljemalt **23.02.2026** (halduskohtumenetluse seadustiku (HKMS) § 212 lg 1).

Teine menetlusosaline võib esitada vastukassatsioonkaebuse 14 päeva jooksul kassatsioonkaebuse vastukassatsioonkaebuse esitajale kättetoimetamisest arvates või ülejäänud kassatsioonitähataja jooksul, kui see on pikem kui 14 päeva (HKMS § 215 lg 3).

Kui kassaator soovib asja arutamist kohtuistungil, tuleb seda kassatsioonkaebuses märkida, vastasel korral eeldatakse, et ta on nõus asja lahendamiseks kirjalikus menetluses (HKMS § 213 lg 1 p 5). Sõltumata kohtuistungil soovi märkimisest võib Riigikohus kassatsioonkaebuse läbi vaadata kirjalikus menetluses, kui ta ei pea istungi korraldamist vajalikuks (HKMS § 223 lg 1).

Kui menetlusosaline soovib kassatsioonkaebuse esitamiseks saada menetlusabi, tuleb tal Riigikohtule esitada vastavasisuline taotlus. Menetlusabi taotluse esitamine ei peata menetlustähtaja kulgemist (HKMS § 116 lg 5) ning kassatsioonitähtaja järgimiseks peab menetlusabi taotleja tegema tähtaja kestel ka menetlustoimingu, mille tegemiseks ta menetlusabi taotleb, eelkõige esitama kassatsioonkaebuse (HKMS § 116 lg 6).

ASJAOLUD JA HALDUSKOHTU OTSUS

1. Valka vald (Läti) ja Eesti Vabariik sõlmisid 13.11.2017 lepingu (rahastamisleping, dtl 553 jj, tõlge dtl 571 jj), mis nägi ette projekti „Est-Lat 51 „Valga-Valka kaksiklinna keskuse arendamine“ (projekt) teatavas osas rahastamise Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF) vahenditest. Valka vald (juhtivpartner) ja Valga vald (teostuspartner) sõlmisid omavahel lepingud projekti elluviimiseks ja kulude jagamiseks. Projekti elluviimiseks viis Valga vald läbi riigihanke (viitenumber 206895), mille tulemusena sõlmiti ühe Eesti ehitusettevõtjaga hankeleping kogumaksumusega 4 915 899,45 eurot. Hankelepingu esemeks olevad tööd jagunesid kaheks osaks nii, et Valga vald pidi tasuma I osa eest 1 938 591,85 eurot ning Valka vald II osa eest 2 977 307,60 eurot.

2. Riigi Tugiteenuste Keskus (RTK) tegi 17.06.2022 finantskorrektsiooni otsuse nr 12 (vaidlustatud FKO) (dtl 11–22, tõlge dtl 61–71), millega otsustas vaidlusaluse hankemenetlusega seotud rikkumiste tõttu lugeda asjaomase hankelepingu kogumaksumusele vastavad kulud 25% ulatuses abikõlbmatuteks, pani Valga vallale kohustuse tagastada 340 513,66 euro suurune ERF-i toetus juhtivpartneriks olnud Valka vallale ning Valka vallale kohustuse tasuda eelnimetatud summa ning lisaks Valka vallale antud 353 257,56 suurune toetus (kokku 693 771,22 eurot) 60 päeva jooksul Rahandusministeeriumi kontole. Vaidlustatud FKO põhjendused on kokkuvõttes järgmised:

2.1. Vaidlusaluse riigihanke hanketingimused sisaldasid riigihangete seaduse (RHS) § 100 lõikega 3 vastuolus olevat, ebaproportsionaalset ja konkurentsi piiravat hanketingimust, et pakkuja ehituskäive peab olema viimase kolme majandusaasta jooksul keskmiselt vähemalt 6 mln eurot (HT käibenõue), võttes arvesse, et riigihange oli jagatud kaheks osaks, millest I osa eeldatav maksumus oli 1,46 mln eurot ja II osa puhul 2,2 miljonit eurot.

2.2. Hankelepingu pooled lükkasid lubamatult hanketingimustes sätestatud tööde lõpetamise tähtpäeva edasi 3 kuu ehk 33% võrra.

2.3. Vastuolus hankelepinguga, mis nägi ette lõppmaksete tegemise pärast kasutuslubade andmist, tegi Valga vald I osa eest lõppmakse ligikaudu 2 kuud enne kasutusloa andmist ning Valka vald tegi II osa eest lõppmakse enam kui 4 kuud lepingus lubatust varem.

3. RTK jättis **10.10.2022 vaideotsusega nr 11.1-13/0995** (vaideotsus) rahuldamata Valka valla esitatud vaide.

4. Valka **vald** esitas Tallinna Halduskohtule **kaebuse** vaidlusaluse FKO ja vaideotsuse tühistamiseks, esitades kokkuvõttes järgmised põhjendused.

4.1. HT käibenõue oli kooskõlas riigihangete seaduse (RHS) § 100 lõikega 3 ning riigihangete direktiivi¹ artikli 58 lõikega 3, kuna lähtuda tuleb hanke eeldatavast kogumaksumusest 3,66 miljonit eurot ja võtta arvesse, et hanke osadeks jagamine oli tingitud ainult sellest, et osa töödest toimus Eestis, osa Lätis. Potentsiaalne pakkuja oleks saanud esitada pakkumuse ühele osale, millisel juhul ei oleks käibenõue talle laienenud.

4.2. Hankelepingu täitmise tähtaega ei pikendatud, vaid lepingu täitmise algus viibis kuni detsembrikuuni, samas kui kõik pakkujad olid arvestanud, et tööde alguses vajalikke kaevetöid tehakse suvel ning detsembris ei ole neid töid tehnoloogiliselt võimalik samamoodi teostada. Sellist ilmastikutingimustest tingitud tehnoloogilist pausi oleks rakendatud ükskõik millise töövõtja suhtes.

4.3. Kaebaja tegi lõppmakse viimase akti alusel, mis allkirjastati pärast seda, kui töövõtja oli esitanud kasutusloa aluseks olevad dokumendid, mis olid korras. Kasutusloa väljastamise viibimine ei ole lepingu muutmine. Kui kasutusloa menetleb hankija ise, siis olukorras, kus kõik nõutud dokumendid olid üle antud ja kontrollitud, loeti kasutusloa nõue täidetuks.

4.4. 25%-line finantskorrektsiooni määr on asjaolusid arvestades igal juhul ebaproportsionaalne.

4.5. RTK on põhjendamatult lähtunud Eesti-Läti programmdokumendi lisast 6 „Juhised finantskorrektsioonide tegemiseks“ (Est-Lat FK juhised), mille näol on tegemist tagasiulatuva jõuga õigusaktiga, mis on vastuolus põhiseadusega ja tuleb seetõttu kohaldamata jätta.

5. RTK vaidles kaebusele vastu, esitades kokkuvõttes järgmised argumendid.

5.1. HT käibenõue ei olnud kooskõlas RHS § 100 lõikega 3. Hanketingimustest ei tulenenud üheselt, et HT käibenõue kehtib sellisena üksnes juhul, kui pakkuja esitab mõlemale osale pakkumuse ja sõlmitakse üks hankeleping. RHS § 100 lõikes 3 sätestatud piiramäära ületav käibenõue ei ole välistatud, ent seda tuleb riigihanke alusdokumentides põhjendada ja see peab olema proportsionaalne.

5.2. Hankelepingu täitmise aja osas muudeti lepingut vastuolus RHS §-ga 123. Hanketingimuste kohaselt oli lepingu täitmise ajaks 9 kuud lepingu sõlmimisest, pakkumused tuli esitada hiljemalt 03.07.2019 ja need pidid jõus olema vähemalt kaks kuud, st vähemalt kuni 03.09.2021. Hankeleping sõlmiti 09.12.2019 ja selle kohaselt oli lepingu täitmise tähtpäevaks 09.09.2020 ning hankelepingu lisas 1 kohaldasid pooled kolmekuulist tehnilist pausi ja määrasid hankelepingu täitmise uueks tähtpäevaks 07.12.2020. Riigihanke alusdokumentides ei olnud tehnilist pausi ega selle võrra lepingu täitmise aja pikendamist ette nähtud, mistõttu pidid kõik hankest huvitatud isikud ja ka hankija lähtuma teadmisest, et hankelepingu täitmise aeg võib jääda sügis-talvisesse heitlike ilmadega perioodi, mil mh kaevetööd võivad osutuda keerukamaks või lausa võimatuks. Seega ei saa tehnilise pausi pidamisele kohalduda RHS § 123 lg 1 punkt 2 ega punkt 4.

5.3. Kuna viimased maksed töövõtjale tehti enne kasutuslubade andmist, siis rikuti hanketingimustest tulenevat nõuet. Hanketingimuste kohaselt pidid kõik hankest huvitatud isikud arvestama, et viimane makse toimub peale kasutusloa väljastamist ehk võib toimuda oluliselt hiljem peale tööde teostamist. Ei ole välistatud, et taolise maksetingimuse tõttu võis mõni isik jätta pakkumuse esitamata.

5.4. Kuna rahastamislepingu punktis 12 osundatud programmdokumendi punkti 5.3 kohaselt on projekti kulud abikõlblikud, kui nende puhul on järgitud riigihanke reegleid, siis ei olnud vaidlustatud FKO õigusvastane hoolimata sellest, et programmdokumendi punktis 7.15 ei ole

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26.02.2014. aasta direktiiv 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta.

korrektsiooni määrasid välja toodud. Rahastamislepingu sõlmimise ajal kehtinud Euroopa Komisjoni 19.12.2013 otsusega C(2013) 9527 final vastu võetud suuniste (komisjoni 2013. aasta suunised) punktis 2.1 esitatud tabeli alapunkti 9 kohaselt on õigusvastase või diskrimineeriva valikukriteeriumi kehtestamise korral Euroopa Komisjoni poolt ootuspärane rakendada minimaalselt 5%-list korrektsooni ning punkti 2.3 alapunkti 22 kohaselt õigusvastase olulise hankelepingu muudatuse korral 25%-list korrektsooni. Kuigi vaidlustatud FKO-s on viidatud komisjoni 14.5.2019 otsusega C(2019) 3452 (final) vastu võetud suunistele (komisjoni 2019. aasta suunised), olid viimati nimetatud suunised kõnealuste rikkumiste sisu ja oodatavate korrektsoonimäärade osas samasugused nagu komisjoni 2013. aasta suunised.

5.5. Väär on kaebaja seisukoht, et rahastamislepingu artiklist 1 tulenevalt on projekti suhtes kohaldatavad vaid lepingu sõlmimise ajal programmi veebisaidil avaldatud programmidokumendid. Rahastamislepingu artikli 6 punkti 7 kohaselt oli juhtivpartner kohustatud kontrollima regulaarselt e-MSis ja programmi veebisaidilt (www.estlat.ee) programmiga seotud dokumentide viimast ajakohastatud versiooni, et tagada vastavus uuendustele. Lisaks kehtis vaidlusaluse hankemenetluse läbiviimise ajal Est-Lat FK finantskorrektsoonide juhis, mis sidus korrektsoonimäärad komisjoni 2019. aasta suunistega.

5.6. Isegi kui vastustaja pidanuks vaidlustatud FKO tegemisel lähtuma vaid rahastamislepingu sõlmimise ajal kehtinud õigusnormidest, on vaidlustatud FKO-s piisavalt põhjendatud, miks kohaldati vastavalt 5 ja 25%-list korrektsoonimäära. Olles analüüsinud täiendavalt rikkumise olemust ja asjaolusid ning kaebaja väiteid väidetava finantsmõju puudumise kohta, ei ole ühtegi argumenti, millega oleks põhjendatav HT käibenõude osas väiksema kui 5%-lise korrektsooni ja lepingumuudatuse osas väiksema kui 25%-lise korrektsooni tegemine.

6. Kolmas isik nõustus kaebaja põhjendustega ja palus kaebuse rahuldada, esitades kokkuvõttes järgmised argumendid.

6.1. Ebaproportsionaalne on suurima võimaliku ehk 25%-lise finantskorrektsooni kohaldamine olukorras, kus vastustaja ise mõönab, et rahastust on kasutatud olulistes aspektides sihipäraselt, mõistlikult ja otstarbekalt ning vastavalt rahastamislepingus ja programmi juhendis sätestatud eesmärkidele ja nõuetele.

6.2. HT käibenõue oli RHS § 100 lõikega 3 kooskõlas, kuna oli kehtestatud üldnõudena hanke eeldatavat 3,6 mln euro suurust eeldavatavat kogumaksumust arvestades. Lisaks on vastustaja taolise käibenõude põhjendatust aktsepteeritud oma 23.05.2019 kirjas.

6.3. Hankelepingu tähtaja pikendamine oli kooskõlas seadusega. Arvestades hankedokumentides sätestatud pakkumuste avamise aega 05.06.2019 ja pakkumuste jõusoleku kahekuulist tähtaega, oli pakkujatel põhjus eeldada, et töödega saab alustada 2019. aasta suvel ehk esimese kolme kuu jooksul tehtavad kaevetööd saab teha suvelõpukuudel, mitte talvel. Üldteada on, et talvekuudel on kaevetööde teostamine oluliselt kallim ja aeganõudvam kui suvekuudel. Seetõttu ei saa hankelepingu perioodi edasilükkamist pidada pakkujale soodustuse andmiseks. Alternatiiv oluks uue riigihanke läbiviimine, kuid sel juhul oleks maksumus kujunenud ligikaudu 15–20% kallimaks.

6.4. Lõppmakse tasumine enne kasutuslubade väljastamist ei ole käsitletav ühegi RHS § 123 lõikes 2 loetletud olulise muudatusena. Lõppmakse tasumise ajaks oli töövõtja esitanud kolmandale isikule kasutusloa väljastamiseks vajalikud dokumendid, need olid korras ning seetõttu ei saa lõppmakse tasumist enne kasutusloa väljastamist pidada oluliseks hankelepingu muudatuseks. On väheusutav, et kui mõni potentsiaalne pakkuja oleks teadnud, et ta saab lõppmakse kätte umbes 2 kuud enne kasutusloa väljastamist, siis oleks ta osalenud hankemenetluses. Tegemist oli ilmselgelt hankija formaalse rikkumisega, mis ei andnud pakkujale mingisugust eelist.

6.5. Rahastamislepingu artikli 12 kohaselt sai vastustaja FKO tegemisel juhinduda üksnes nendest programmi juhenditest, mis olid rahastamislepingu sõlmimise hetkel veebisaidil www.estlat.eu avaldatud, mitte aga Est-Lat FK juhise, mis võeti programmi seirekomitee poolt esmakordselt vastu 2018. aasta detsembris. Rahastamislepingu artiklis 1 on toodud kõik õiguslikud alused, millest tuli juhtivpartneril juhinduda, kuid selle loetelu hulgas pole ka komisjoni 2013. aasta juhiseid.

7. Tallinna Halduskohus tegi **18.03.2024 kohtuotsuse**, millega rahuldab kaebuse, tühistas vaidlustatud FKO ning mõistis vastustajalt kaebaja ja kolmanda isiku kasuks välja menetluskulud. Halduskohus leidis kokkuvõttes, et vaidlustatud FKO-s viidatud finantskorrektsiooni määrade kohaldamiseks puudus õiguslik alus. Halduskohtu põhjendused on kokkuvõttes järgmised.

7.1. Vaidlustatud FKO-s on finantskorrektsiooni alusena viidatud esiteks struktuuritoetuse seaduse 2014-2020 (STS2014–2020) § 57 lõikele 6, teiseks Eesti–Läti programmi 2014–2020 finantskorrektsioonide suunistele, kolmandaks liidu üldeelarve suhtes kohaldatavate finantseeskirjade² artikli 2 punktile 59 ja artikli 186 punkti 3 alapunktile f, neljandaks määruse (EL) 1303/2013³ artikli 143 lõikele 2, viiendaks määruse (EL) nr 2988/95⁴ artikli 4 lõikele 1 ja artikli 5 lõike 1 punktile d ning kuuendaks Eesti–Läti programmi 2014–2020 programmi käsiraamatu peatükile 4.4 ja Est-Lat FK juhise peatükile 2.5. Üheski eelviidatud dokumendis ei ole põhjalikumalt reguleeritud finantskorrektsioonide tegemise reeglistikku, sh ei ole kehtestatud rakendatavaid finantskorrektsiooni määrasid. Neid määrasid ei olnud märgitud ka rahastamislepingu sõlmimise ajal kehtinud programmdokumendi punktis 7.15.

7.2. Finantskorrektsioon on avalik-õiguslik rahaline kohustus, mille osas kehtib põhiseaduse (PS) § 3 lõike 1 esimeses lauses sätestatud üldine seadusereservatsiooni põhimõte (RKPSJKo asjas nr 5-23-2 p 69). Rahastamislepingu sõlmimise, vaidlusaluse riigihanke läbiviimise ega FKO otsuse tegemise ajal ei olnud kehtestatud riigisisest õigusakti, mis määraks kindlaks rakendatavad finantskorrektsiooni määrad ja nende kohaldamise alused. Selliseid määrasid ei ole kehtestatud ka määruses (EL) nr 1303/2013. Siinses asjas tuli STS § 54 lõike 6 kohaselt FKO tegemisel aluseks võtta ETK programmis kehtestatud finantskorrektsiooni otsuse tegemise kord. Ka Est-Lat FK juhises ei olnud korrektsioonimäärasid sätestatud.

7.3. Komisjoni 2013. aasta juhise ei saa aga olla piisavaks õiguslikuks aluseks finantskorrektsiooni rakendamisel, kuivõrd tegemist on üksnes soovitusliku juhise, mida ei ole kehtivale õigusaktile omaselt eesti keeles avaldatud ning mis puudutab lisaks komisjoni enda tehtavaid finantskorrektsioone.

7.4. Asjassepuutumatu on see, et vaidlusaluse riigihanke läbiviimise ajal kehtis juba Est-Lat FK juhise, mis sidus korrektsioonimäärade leidmise komisjoni 2019. aasta suunistega. Toetuse vähendamine on koormav õiguslik tagajärg (PS §-d 32, 113) ning toetuse taotlejal peab olema võimalik toetuse saamisel sellega arvestada, sh juhul kui EL õigusest ei tulene riigisisese

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuli 2018. aasta määrus (EL, EURATOM) 2018/1046, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) nr 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, EURATOM) nr 966/2012.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17.12.2013. aasta määrus (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006.

⁴ Nõukogu 18.12.1995. aasta määrus (EÜ, Euratom) nr 2988/95, Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta.

reeglitiku kehtestamise kohustust. Käesoleval juhul kaebajal seda võimalik teha ei olnud. Vastustaja ei saa nõuda kaebajalt ja kolmandalt isikult selliste reeglite järgimist, mida ei olnud olemas rahastamislepingu sõlmise hetkel. Finantskorrektsiooni kohaldamisel saab vastustaja juhinduda üksnes neist materiaaõiguse normidest, mis kehtisid talle toetuse andmise ajal.

7.5. Kuivõrd vaidlustatav otsus on õigusvastane üksnes eeltoodud põhjustel, ei ole vajalik analüüsida kaebaja ja kolmanda isiku teisi põhjendusi ja väiteid.

MENETLUSOSALISTE SEISUKOHAD RINGKONNAKOHTUS

8. RTK esitas Tallinna Ringkonnakohtule apellatsioonkaebuse, mille põhjendusi täpsustas 15.12.2025 avalduses ning milles palub tühistada halduskohtu otsus ning saata asi uueks läbivaatamiseks halduskohtule. Apellatsioonkaebuse põhjendused on kokkuvõttes järgmised.

8.1. Eesti-Läti programmi puhul rakendatakse STS § 54 lg 6 esimest alternatiivi ehk finantskorrektsioonide tegemisel lähtutakse programmi korrast ja selle lisadest. Õige on, et rahastamislepingu sõlmimise ajal ei olnud täpseid finantskorrektsiooni määrasid veel programmi seirekomitee poolt vastu võetud ning neid ei sisaldunud ka programmdokumendis. Sellest ei järeldu aga, et puuduks üleüldse alus korrektsiooni tegemiseks. Rahastamislepingu sõlmimise ajal kehtinud programmdokumendi punktidest 5.3, 5.5 ja 7.15 tulenes selgelt, et projektis riigihankereeglite rikkumiste puhul, millel on finantsmõju Euroopa Liidu huvidele, vähendatakse toetust, st kohaldatakse finantskorrektsiooni. Programmdokumendi kohaldumisele viitas rahastamislepingu artikkel 1. Seega pidi kaebajale olema mõistetav, et riigihankereeglite rikkumisel võib järgneda toetuse vähendamine, mistõttu tal ei saanud tekkida õigustatud ootust, et finantskorrektsioone üldse ei tehta. Seda, kas finantskorrektsiooni tegemise eeldused olid siinsel juhul täidetud ning millises määras korrektsiooni saab rakendada, ei ole halduskohus aga üldse käsitlenud.

8.2. Halduskohus leidis vääralt, et vastustaja kohaldas vaidlustatud FKO õigusliku alusena komisjoni 2013. aasta suuniseid. Vastustaja selgitas üksnes, et programmdokumendi punkti 7.15 kohaselt käsitletakse rikkumisena riigihangete nõuete rikkumisi ning kuna rahastamislepingu sõlmimise ajal kehtinud komisjoni 2013. aasta suunistes on välja toodud need komisjoni riigihangete nõuete rikkumised, mille puhul finantsmõju eeldatakse, siis on kõnealune juhis FKO tegemise vajaduse üle otsustamisel oluline suunaviit.

8.3. Väär on halduskohtu järeldus, et riigisiseste või programmdokumendi tasandil kehtestamata jäänud korrektsioonimäärade tõttu puudub üldse õigus FKO tegemiseks. Sellisel juhul tuleb FKO teha ja määr leida kaalutusõiguse alusel kooskõlas määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 143 lõikega 2 (vt Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas C-465/10, punktid 34 ja 35). Kohtuasjas 5-23-2 tehtud otsuses (punkt 68) leidis ka Riigikohus, et riigisiseste õigusaktide vastuvõtmine või täpsete finantskorrektsioonimäärade kehtestamine ei ole liidu määrusest tuleneva kohustuse täitmise eelduseks.

8.4. Siinsel juhul nähtuvad kaalutlused nii rikkumiste olulisuse kui ka finantsmõju ja korrektsioonimäära osas vaidlustatud FKO-st. Ebaoproportsionaalse HT käibenõude osas on seal märgitud, et nõue piiras ettevõtjate ligipääsu hankele, kuid kuna hankes esitas vastava pakkumuse mitu hankijat, siis kohaldatakse 5%-list määra. Hankelepingu muudatuse osas on märgitud, et 25%-line korrektsioon on põhjendatud, kuivõrd lepingu täitmise perioodi ületati 33% ja lepingu viimased maksed tehti enne kasutuslubade kinnitamist.

8.5. Halduskohus ei ole otsuse andmisel kaalunud avalikku huvi finantskorrektsiooni tegemiseks. Kui korrektsioonimäärade kehtestamata jätmisest tingituna välistatakse korrektsiooni tegemine ka kaalutusõiguse alusel, riivatakse oluliselt avalikku huvi Euroopa

Liidu finantshuvide kaitse vastu. See avalik huvi kaalub üles kaebaja mistahes teoreetilise õigustatud ootuse, et finantskorrektsioone Eesti-Läti programmis üldse ei tehta.

8.6. Vastustaja eesmärk on saada esiteks selge seisukoht, kas FKO tegemine Eesti-Läti programmis perioodil 2014-2020 on programmiga seotud õiguslikku regulatsiooni arvestades üldse lubatud, teiseks kas juhul kui finantskorrektsioonide tegemine ei ole lubatav, siis kas finantskorrektsioonide tegemata jätmine on kooskõlas Euroopa Liidu õiguse ja avaliku huviga ning kolmandaks saavutada õiguskindlus piiriüleste programmide toimimises.

9. Kaebaja esitas **seisukoha**, mida täiendas 31.10.2025 avalduses, paludes jätta apellatsioonkaebus rahuldamata, leides et halduskohtu otsus on õige ja nõuetekohaselt põhjendatud. Kaebaja tõdeb, et finantskorrektsiooni tegemine on võimalik määruse (EL) nr 1303/2013 art 143 lg 2 alusel, ent siinsel juhul ei ole otsust nimetatud määruse alusel tehtud, kuna määruses antud äärmiselt laia kaalutusõigust ei ole teostatud, vaid RTK on vaidlustatud FKO teinud komisjoni suunistes esitatud tabeli alusel. Lisaks leiab kaebaja, et isegi kui vaidlustatud FKO ei oleks õigusvastane õigusliku aluse puudumise tõttu, oleks see ebaproportsionaalne, kuna HT käibenõude lisati hanketingimustesse vastustaja 23.05.2019 kirjas antud soovitusel lähtudes, samuti ei ole proportsionaalsusega arvestatud ka lepingu täitmise tähtaja küsimusega seoses ega kasutusloa väljastamise mõju hindamisel.

10. Kolmas isik esitas **seisukoha**, vaieldes apellatsioonkaebusele vastu ja olles üldjoontes kaebajaga samadel põhjendustel seisukohal, et halduskohtu otsus on õige. Kolmas isik märkis, et apellatsioonkaebusest ei selgu, millist materiaalõiguse normi on halduskohus vastustaja arvates väärtalt kohaldanud. Kolmanda isiku hinnangul leidis halduskohus õigesti, et vastustaja sai vaidlustatud FKO tegemisel juhendada üksnes rahastamislepingust ja nendest programmi juhenditest, mis olid rahastamislepingu sõlmimise hetkel veebisaidil www.estlat.eu avaldatud, samas kui komisjoni 2013. aasta suunised ei ole vastustajale, kaebajale ega kolmandale isikule kohustuslikud. Kolmas isik on samuti seisukohal, et 25%-line finantskorrektsioon on igal juhul ebaproportsionaalne.

RINGKONNAKOHTU PÕHJENDUSED

11. Apellatsioonkaebus jääb rahuldamata. Halduskohus on asja õigesti lahendanud, ent ringkonnakohus muudab osaliselt halduskohtu põhjendusi vastavalt järgnevalt esitatud põhjendustele. Halduskohus leidis kokkuvõttes õigesti, et vaidlustatud FKO on õigusvastane, kuna isegi eeldusel, et vastustaja tuvastas riigihankereeglite rikkumise õigesti, on ta põhjendamatult kohaldanud 25%-list finantskorrektsiooni määra. Ringkonnakohtu hinnangul on halduskohtus vaidlustatud FKO põhjenduste pinnalt õigesti järeldanud, et sisuliselt lähtus vastustaja finantskorrektsiooni määrade valikul komisjoni 2019. aasta suunistest (või samasisulistest komisjoni 2013. aasta suunistest) nagu kehtivatest õigusnormidest, olgugi, et selliste suuniste näol ei ole tegemist õigusnormidega, vaid komisjoni enese teenistustele adresseeritud soovitustega.

12. Vastustaja argumendiga, et tegelikult teostas ta finantskorrektsiooni määra valikul kaalutusõigust ning juhendus komisjoni suunistest üksnes kui olulisest suunaviidast, ei ole vaidlustatud FKO põhjendusi arvesse võttes võimalik nõustuda. Saab küll tõdeda, et väidetavalt lubamatu kvalifitseerimistingimuse (HT käibenõue) kehtestamises seisnenud rikkumise eest kohaldatava finantskorrektsiooni määra valimisel on vastustaja kaalunud vähemalt seda, kas kohaldada 5, 10 või 25%-list määra ja pidanud õigeks neist madalaima määra kohaldamist. Samas väidetavalt hanklepingu lubamatu muutmisega seotud rikkumise eest kohaldatava 25%-lise finantskorrektsiooni määra valikut on vastustaja vaidlustatud FKO-s põhjendanud üksnes sellega, et selline määr on ette nähtud komisjoni 2019. aasta suunistes. Vaidlustatud FKO-st ei

nähtu, et vastustaja oleks sellega seoses arvesse võtnud konkreetse juhtumi asjaolusid ja eelkõige hinnanud tehtava finantskorrektsiooni proportsionaalsust, võttes arvesse eeskirjade eiramise olemust ja keerukust ning fondidele tekitatud (eeldatavatki) rahalist kahju kooskõlas määruse (EL) 1303/2013 art 143 lõikega 2.

13. Rahastamislepingu alusel kaebajale antud toetuse näol on tegemist Euroopa Regionaalarengu Fondist toetuse andmisega Euroopa territoriaalse koostöö eesmärgil STS2014-2020 § 1 lg 1 p 2 tähenduses. Sedalaadi toetuse andmist, kasutamist ja finantskorrektsioonide teel osalist või täielikku tagasi nõudmist reguleerivad eelkõige STS2014-2020, määrus (EL) nr 1303/2013 ja määrus (EL) nr 1299/2013.

14. STS2014-2020 § 45 lõikest 1 tuleneb, et finantskorrektsiooni otsus toetuse vähendamiseks või tühistamiseks tehakse määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 143 alusel. Viimati nimetatud määruse artikli 143 lõikest 2 tuleneb, et liikmesriigid teevad toetust saanud tegevustes eeskirjade eiramisega seoses nõutavad finantskorrektsioonid, mis seisnevad toetuse täielikus või osalises tühistamises, võttes seejuures arvesse eeskirjade eiramise olemust ja keerukust ning fondidele tekitatud rahalist kahju ja kohaldavad proportsionaalseid korrektsioone. Rahastamislepingu (tõlge dtl 571) artikli 12 „Rahastamiskõlbmatute kulude tagasinõudmine“ lõikes 1 on sätestatud, et „[k]ui korraldusasutus peab mingeid kulusid rahastamiskõlbmatuks [...], algatatakse tagasinõudmismenetlus, mis põhineb programmi juhendile lisatud finantskorrektsioonide suunistel.“ Poolte vahel ei ole vaidlust, et rahastamislepingu sõlmimise ajal ei olnud programmi juhendile lisatud ühtki dokumenti, kus oleks selgelt määratletud erinevat liiki või laadi rikkumiste (sh riigihankereeglite rikkumise) korral kohaldatavad finantskorrektsiooni määrad. Ka apellatsioonkaebuses kinnitab vastustaja, et rahastamislepingu sõlmimise ajal ei olnud täpseid finantskorrektsiooni määrasid programmi seirekomitee poolt vastu võetud ning neid ei olnud ka programmdokumendis.

15. Mis puudutab Est-Lat FK juhust (tõlge dtl 185), siis sellega seoses tuleb esmalt märkida, et sellest ei saa järeldada, et see näeb vääramatult ette finantskorrektsiooni tegemise tingimata komisjoni 2019. aasta suunistes märgitud määras. Kõnealuses dokumendis on küll märgitud, et see on kooskõlas komisjoni 2019. aasta suunistega, ent selles ei ole kuidagi omistatud komisjoni soovituslikku laadi suunistes märgitule mingisugust õiguslikult siduvat iseloomu ega nähtud ette, et teatavat laadi eeskirjade eiramise tuvastamisel kohaldatakse vääramatult just komisjoni suunistes märgitud korrektsioonimäära.

16. Olukorras, kus Eesti seaduses või seaduses sätestatud selge volitusnormi alusel kehtestatud määruses või konkreetse toetuse andmist käsitlevas kehtivas haldusaktis või selleks sõlmitud lepingus ei ole üheselt sätestatud teatava kindla suurusega finantskorrektsiooni määra kohaldamist teatavat liiki rikkumise korral, on finantskorrektsiooni tegemine võimalik määruse (EL) nr 1303/2013 art 143 lõike 2 alusel ja selles sättes nimetatud kaalutusõiguse eesmärki ja piire arvesse võttes (vt ka Riigikohtu otsus põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 5-23-2 p 65 ja seal viidatud kohtupraktika). Nagu eespool märgitud, peab finantskorrektsioon olema proportsionaalne, võttes arvesse võtta rikkumise olemust ja keerukust ning toetuse allikaks olnud fondile tekitatud rahalist kahju. Seda proportsionaalsust peab finantskorrektsiooni tegemiseks pädev asutus hindama kaalutusõiguse alusel ning seda veenvalt tehtavas FKO-s põhjendama. Siinsel juhul ei sisalda vaidlustatud FKO ühtki veenvat põhjendust, miks on vajalik ja mõõdukas kohaldada kogu hankelepingu maksumuse suhtes 25%-list finantskorrektsiooni. Vastustaja on vaidlustatud otsuses üksnes viidanud komisjoni 2019. aasta suunistele ning järeldanud sellest, et korrektsioonimäär on 25% ning märkinud, et „[k]orraldusasutus on olukorda analüüsinud ja leiab, et 25% on asjakohane, kuna lepingu täitmise periood ületas 33% ja lepingu viimased maksed tehti enne kasutuslubade kinnitamist“. Eeltoodut ei saa käsitada nõuetekohase kaalumisenä. Kuigi eeskirjade eiramise, sh riigihankereeglite rikkumisega fondidele tekkinud kahju konkreetset suurust ei ole sellistel juhtudel võimalik välja arvestada ning vastustaja ei pea

tõendamata sellise kahju tekkimist, vaid üksnes veenvalt põhjendama selle võimalikkust, tuleb sellise kaalutusõiguse alusel finantskorrektsiooni tegemisel jälgitavalt ära näidata, et eeskirjade eiramisega kaasnev potentsiaalne kahjulik mõju liidu eelarvevahenditele on üldjoontes samaväärne või suurem kui finantskorrektsiooni tulemusena tagasi nõutav summa. Vaidlusalune FKO sellekohast veenvat põhjendust ei sisalda.

17. Finantskorrektsiooni tegemiseks pädeva organi kaalutusõigust võib piirata seaduse või selge volitusnormi alusel antud määrusega, nagu seda on tehtud STS2014-2021 § 1 lõike 1 punktides 1 ja 3 nimetatud rakenduskavade alusel antavate toetuse osas Vabariigi Valitsuse 01.09.2014 määrusega nr 143. Siinsel juhul on tegemist aga STS2014-2020 § 1 lõikes 2 nimetatud toetusega, mille suhtes finantskorrektsioonide tegemise täpsemat korda ega erinevate eeskirjade eiramisega kaasnevaid korrektsioonimäärasid (kui rikkumise laadist tulenevalt ei ole võimalik selle rahalise mõju suurust hinnata) määrusega kehtestatud ei ole. Põhjendamatult on seejuures apellatsioonkaebuse väide, nagu oleks halduskohus ette heitnud sellise määruse puudumist. Halduskohus ei ole selles osas teinud mistahes etteheiteid, iseäranis mitte vastustajale, vaid lihtsalt tõdenud, et määrust või muud riigisisest üldkohaldatavat õigusakti, mis näeks vaidlustatud FKO-s nimetatud rikkumiste korral ette 25%-lise finantskorrektsiooni tegemise, eelviidatud otsuse tegemise ajal ei kehtinud. Vaidlustatud FKO-s viidatud komisjoni 2019. aasta suuniste, samamoodi nagu varasemate ehk komisjoni 2013. aasta suuniste osas on halduskohus varasemale kohtupraktikale viidates õigesti leidnud, et need suunised ei olnud õiguslikult siduvad mitte kellelegi.

18. Kaalutusõigust finantskorrektsiooni tegemisel saab piirata ka konkreetse toetuse andmist käsitleva otsuse või lepinguga, samuti sellises otsuses või lepingus viidatud dokumentides sisalduvates toetuse kasutamise tingimusi käsitlevates muudes dokumentides, nt konkreetset programmi käsitlevates dokumentides. Võimalikuks ei saa siiski pidada selle kaalutusõiguse piiramist otsuste või dokumentidega, mis tehakse või koostatakse pärast toetuse andmist käsitleva otsuse tegemist või vastava rahastamislepingu sõlmimist. Vastasel juhul oleks tegemist avalik-õiguslikku laadi toetusega, mille kasutamise ja tagastamise tingimustega ei ole toetuse saajal võimalik toetuse saamisel arvestada. Vastustaja on apellatsioonkaebuses iseenesest õigesti osutanud sellele, et kaebajal ei saanud rahastamislepingust ja selle artiklis 1 viidatud õiguslikust raamistikust tulenevalt tekkida õiguspärast ootust, et toetusega rahastatavate tegevuste elluviimiseks läbi viidatavates riigihankemenetlustes toime pandud rikkumiste korral mistahes finantskorrektsiooni ei järgne. Küll aga sai kaebaja eeldada, et finantskorrektsiooni tegemiseks pädeva asutuse kaalutusõigust piiratavate üldnormide või rahastamislepingust otseselt ja selgelt tulenevate sellekohaste piirangute puudumisel on võimalik finantskorrektsiooni tegemine määruse (EL) nr 1303/2013 art 143 lõikes 2 osundatud proportsionaalses ulatuses, mitte aga mingisuguses kindlas määras, mida vastustaja saab kohaldada ilma põhjalikku kaalumist ja eelkõige tuvastatud rikkumise mõju hindamist läbi viimata.

19. Ringkonnakohtu hinnangul ei ole põhjendatud apellatsioonkaebuse etteheide, et jättes vaidlustatud FKO-s nimetatud rikkumistele hinnangu andmata, on halduskohus sisuliselt vaidluse lahendamata jätnud. Halduskohus, olles asunud seisukohale, et vaidlustatud FKO on õigusvastane pelgalt põhjusel, et selle tegemisel on põhjendamatult kohaldatud otsuses nimetatud korrektsioonimäärasid, ei pidanud vaidluse lahendamiseks asuma analüüsima seda, kas vastustaja on riigihankereeglite rikkumise õigesti tuvastanud. Kuigi finantskorrektsiooni sanktsioneerivast laadist tingituna allub see halduskohtu ulatuslikule kontrollile (vt Riigikohtu otsus kohtasjas nr 3-21-2607 p 29 ja seal viidatud kohtupraktika), ei olnuks halduskohtul volitust teha vaidlustatud FKO-d muuta või kohaldada ise vastustaja asemel mingisugust muud finantskorrektsiooni määra. Tõdedes, et korrektsioonimäära põhjendamatult kohaldamise tõttu oli vaidlustatud FKO õigusvastane, ei olnud halduskohtul seega vaja kaebuse rahuldamiseks asuda täiendavalt kontrollima, kas muud finantskorrektsiooni tegemise eeldused olid täidetud.

20. Täielikkuse huvides märgib ringkonnakohus siiski, et põhimõtteliselt tuleb nõustuda vastustaja seisukohaga, et HT käibenõue oli ebaproportsionaalne. Vaidlust ei ole selles, et vaidlusalune riigihange oli jagatud kaheks osaks ning kogu riigihanke eeldatav maksumus oli 3,66 mln eurot, mis jagunes selliselt, et I osa (Valga) eeldatav maksumus oli 1,46 mln eurot ja II osal (Valka) 2,2 mln eurot. Osadeks jaotatud riigihanke puhul võis pakkumuse esitada ühele osale, ent hanketingimustest ei saa järeldada, et HT käibenõue oleks laienenud üksnes sellisele pakkujale, kes esitab pakkumuse mõlema osa realiseerimiseks. Vastustaja leidis vaidlustatud FKO-s õigesti, et RHS § 100 lõikest 3 tulenevalt on hankelepingu kahekordset eeldatavat maksumust ületava käibenõude esitamine kvalifitseerimistingimusena üldjuhul ebaproportsionaalne, kui seda ei õigusta hankelepingu täitmise seotud erilised riskid, milliste korral tuleks kõrgemat käibenõuet hankedokumentides põhjenda. Kuna sellise käibenõude seadmise eesmärk on tagada, et pakkujal oleks sõlmitava hankelepingu täitmiseks vajalik majanduslik võimekus, tuleb RHS § 100 lõiget 3 mõista selliselt, et kui riigihange on jagatud osadeks ja pakkumuse saab esitada ühe osa kaupa, peab kvalifitseerimistingimusena seatud käibenõue olema vastavas proportsioonis selle ühe osa eeldatava maksumusega. Neil asjaoludel tuleb mõnda võimalust, et vaidlusalusest hankemenetlusest võisid kõrvale jääda pakkujad, kes oleksid olnud huvitatud pakkumuse esitamisest hanke ühes osas, ent kes ei saanud seda teha, kuna nende eelnevate aastate keskmine käive ei küündinud 6 mln euronit.

21. Seevastu ei saa nõustuda vaidlustatud FKO-s võetud seisukohaga, et asjaomast hankelepingut on lubamatult muudetud. Ringkonnakohtu hinnangul on kaebajale ette heidetud muudatused ebaolulised ning ebaustav on, et hiljem tehtud muudatustele (st tööde teostamise aja edasilükkamine 3 kuu võrra ning viimaste väljamaksete tegemine enne kasutusloa väljastamist) vastavate algsete hanketingimuste korral oleks riigihankes osalenud rohkem pakkujaid või kujunenud madalam lõpphind.

22. Hankelepingu muutmine on RHS § 123 kohaselt lubatav esiteks juhul, kui lepingus tehtav muudatus ei ole sisult ehk kvalitatiivselt oluline (RHS § 123 lg 1 p 7). Selline muudatus on lubatav sõltumata muudatuse väärtusest. Teiseks on vastavalt RHS § 123 lg 1 punktidele 1-6 lubatav teha ka kvalitatiivselt olulisi muudatusi, kui muudatuste kvantitatiivne väärtus ei ületa RHS § 123 lg 1 punktis 1 sätestatud piirmäärasid (ehitustööde puhul 15% ehitustööde algsest maksumusest) ning tingimusel, et ei muudeta hankelepingu üldist olemust (vt Riigikohtu otsus haldusasjas nr 3-20-1150). Ringkonnakohtu hinnangul ei ole kahtlust, et hankelepingu täitmise tähtaja alguse edasi lükkamine kolme kuu võrra ega ka lõppmaksete tegemine enne kasutuslubade väljastamist ei ole käsitatav hankelepingu üldse olemuse muutmisena. Hankelepingu üldise olemuse muutmise all peetakse silmas lepingu olemuse ulatuslikke, läbivaid ja terviklikke, mitte mistahes muid sisulisi või lihtsalt silmatorkavaid muudatusi. Samuti ei nähtu vaidlustatud FKO põhjendustest, et eelviidatud muudatuste väärtus kokku võiks ületada 15% ehitustööde algsest maksumusest. Kui käsitleda neid muudatusi sellistena, mille väärtust põhimõtteliselt ei ole võimalik välja arvestada, siis ei saa ringkonnakohtu hinnangul kumbagi neist eraldivõetuna ega neid koosmõjus käsitada hankelepingu olulise muutmisena RHS § 123 lg 2 mõistes.

23. Mis puudutab hankelepingu täitmise aja muutmist, siis ei ole poolte vahel iseenesest vaidlust selles, et hankelepingu esemeks olevate tööde esimeses etapis oli vajalik teha kaevetöid ega ka selles, et kaevetööde tegemine hankelepingu sõlmimisele järgneva kolme kuu jooksul (detsembris, jaanuaris ja veebruaris) olnuks tehnoloogiliselt keerukam kui nende tegemine soojemal aastaajal. Kaebaja ja kolmas isik on ka veenvalt põhjendanud, et võttes arvesse hanketingimustes ette nähtud pakkumuste avamise aega ning pakkujatelt nõutud pakkumuse jõusoleku aega, said kõik potentsiaalsed huvilised eeldada, et lepingukohasete töödega saab alustada ja ilmastikutingimustest sõltuvad kaevetööd teostada enne 2019/2020 talve saabumist. Kuna lepingumuudatusega nähti ette üksnes tööde alustamise aja edasilükkamine, ent selle

tulemusena ei saanud töövõtja tööde teostamiseks kokkuvõttes rohkem aega, siis ei saa seda muudatust pidada oluliseks lepingumuudatuseks, mille puhul võiks eeldada, et sellisele muudatustele vastavate hanketingimuste korral oleks pakkujaid olnud rohkem või et eduka pakkumuse hind kujunenuks madalamaks.

24. Mis puudutab töövõtjale viimaste väljamaksete tegemist enne kasutuslubade väljastamist, siis ka seda saab pidada siinsel juhul ebaoluliseks muudatuseks. Kasutusluba on haldusakt, mis antakse, kui ehitised on ehitatud nõuetekohaselt ja seda on võimalik otstarbele vastavalt kasutada (ehitusseadustiku § 50). Kasutusloa andmine oli kohaliku omavalitsuse, st siinsel juhul hankelepingu pooleks oleva tellija (vastavalt kaebaja ja kolmanda isiku) pädevuses. Neil asjaoludel ei kätkenud kasutusloa väljastamine viimase makse tegemise tingimusena töövõtja jaoks erilisi riske. Nii vastustaja kui kolmas isik on kinnitanud, et veendusid hankelepingu esemeks olevate tööde nõuetekohasuses ning olid saanud kasutusloa väljastamiseks vajalikud ja nõuetekohased dokumendid enne viimase makse tegemist. Vastustaja ei ole esitanud ühtki argumenti, mis need selgitused mõistlikult kahtluse alla seaks. Selles olukorras ei saa asuda seisukohale, et lepingujärgsete kohustuste tasakaal oleks märkimisväärselt muutunud töövõtjale soodsamaks. Lepinguliste kohustuste vahekorra (lepingu majandusliku tasakaalu) muutumist ei tingi iga vähimgi ettevõtjale soodne muudatus. Muudatused, mis kõiki poolte vastastikkusi kohustusi arvesse võttes on ilmselgelt väikese kaaluga, ei muuda eelnimetatud tasakaalu. Hankija ei ole loobunud põhimõtteliselt hankelepingust talle tulenevast õiguses viivitada viimase makse tegemisega kuni projektile vastava töö nõuetekohases valmimises veendumiseni. Samuti ei saa tõenäoliselt pidada, et tegelikult aset leidnud sündmuste käigu (st viimase osamaks tegemise enne kasutusloa väljastamist) kajastamine algsetes hanketingimustes oleks muutnud hankemenetluses osalejate ringi. Hankemenetluses, kus tellijaks on avalik-õiguslik isik, keda töövõtja saab vähemat rahaliste kohustuste täitmise seisukohast pidada keskmisest turuosalisest usaldusväärsemaks. Seetõttu ei saa usutavaks pidada, et mõni hankes osalemisest huvitatud ning oma võimekuse poolest hankelepingut täita suutev ettevõtja loobus pakkumuse esitamisest põhjusel, et hanketingimuse kohaselt oli viimase väljamakse tegemine seatud sõltuvusse kasutusloa saamisest, mille andmise pädevus on hankijaks oleval haldusorganil endal (vt selle kohta ka Tallinna Ringkonnakohtu otsus haldusasjas 3-22-889, p 19–20).

25. Kuna vastustaja apellatsioonkaebus jääb rahuldamata, kannab menetluskulud vastustaja. Kaebaja on palunud välja mõista apellatsioonimenetluses kantud õigusabikulu 1253,64 eurot, mis taotluse ja kuludokumentide (dtl 743) kohaselt vastab 9 tunnile ja 45 minutile advokaadi tööle. Kolmas isik on palunud välja mõista õigusabikulu 908 eurot, mis vastab taotluse ja kuludokumentide kohaselt 6 tunnile advokaadi tööle. Kaebaja ja kolmas isik kinnitavad, et neil puudub alus sisendkäibemaksu maha arvamiseks asjaomaste õigusabiarvete alusel, mistõttu on nad taotlenud õigusabikulude välja mõistmist koos käibemaksuga (sisaldub eelviidatud summades). Ringkonnakohtus leiab, et vaidluse keerukust, mahtu ning kaebaja ja kolmanda isiku jaoks kaalul olevate hüvede väärtust arvestades ei ole õigusabikulu ülemäärane ning tuleb täies ulatuses nende kasuks vastustajalt välja mõista.

26. HKMS § 175 lg 1 kohaselt avaldatakse jõustunud kohtuotsus selleks ettenähtud kohas arvutivõrgus.

(allkirjastatud digitaalselt)